

LISZT BULLETTIN

Februari 2016

Een Chopin/Liszt-recital door Ramon van Engelenhoven

Wij verheugen ons te kunnen aankondigen dat de begaafde jonge pianist Ramon van Engelenhoven, winnaar van het prestigieuze YPF-concours 2015 en de Grand Prix Youri Egorov, zich bereid heeft verklaard drie Chopin/Liszt-recitals te verzorgen in het kader van de (huis)concerten georganiseerd door de Franz Liszt Kring:

- Op zaterdag 5 maart bij dhr. en mevr. Kuipers, Willemsparkweg 189, 1071 HA Amsterdam, aanvang 20.15 uur. In verband met de beperkte plaatsruimte worden belangstellenden verzocht zich aan te melden via het secretariaat: jan.marisse.huizing@planet.nl of telefoon (070) 36 08 448. De toegangsprijs bedraagt € 20,-.
- Op zaterdag 16 april in de concertzaal Pro Rege, Oudedijk 113, 3062 AD Rotterdam-Kralingen, aanvang 15.00 uur. Voorverkoop € 12,50. Kaarten zijn te reserveren via kaarten@muzikc.nl. De prijs voor leden van de Lisztkring is € 10,-. Alleen te bestellen via kaarten@muzikc.nl. Kaarten aan de zaal € 15,-.
- Op zaterdag 23 april bij Guido en Madeleine van Elk, Luijbenstraat 26, 5211 BT 's-Hertogenbosch (schuin tegenover het station), aanvang 15.00 uur, toegang € 15,-. Ook nu loopt de aanmelding via onze tweede secretaris en organisator van deze concerten, Jan Marisse Huizing (zie boven).

Ramon van Engelenhoven (1995) won het afgelopen jaar de Grand Finale van het YPF Nationaal Piano Concours, waar hij met het Noord-Nederlands Orkest het Vijfde Pianoconcert van Prokofjev vertolkte. Bovendien ontving hij daar als allereerste laureaat de 'Grand Prix Youri Egorov', een prijs die alleen wordt toegekend als de winnaar een talent is van internationale potentie. Dankzij deze prijs zal hij als solist concorderen met het Mariinsky Orkest o.l.v. Valery Gergiev in Sint Petersburg. Bovendien zal hij in 2016 optreden met de Real Filharmonía de Galicia in Santiago de Compostella, dit dankzij behaalde prijzen op het Peter de Grote Festival 2015.

Ramon, die thans studeert aan het Conservatorium van Amsterdam bij Frank Peters, begon op zesjarige leeftijd met piano-

spelen en kreeg zijn eerste lessen bij Henri Struiwig in Hoorn. In 2004 studeerde hij een jaar bij Marlies van Gent aan de Jong Talentklas van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en van 2005 tot 2013 bij Eric Noya in Hoorn. Masterclasses volgde hij bij o.a. Jan Wijn, Igor Roma, Enrico Pace, Ilona Timchenko, Andrea Bonatta, Mikhail Voskresensky en sinds 2009 regelmatig bij Wibi Soerjadi.

In 2012 won hij in het Concertgebouw te Amsterdam de eerste prijs van het Steinway Pianoconcours in de leeftijdscategorie 14 t/m 16 jaar, waarna hij Nederland mocht vertegenwoordigen tijdens het Internationaal Steinway Festival 2012 in Hamburg, met als hoogtepunt een optreden aldaar in de Laeishalle. In 2013 won hij de eerste prijs in de Nationale Finale van het Prinses Christina Concours in de cate-

gorie 15 t/m 19 jaar. In datzelfde jaar won hij tevens de eerste prijs bij de nationale selectie van de Lions European Music Competition, waardoor hij in oktober 2013 Nederland mocht vertegenwoordigen bij de Europese finale in Istanbul. Daarnaast gaf hij concerten in Italië (Rome, Porto Ercole), Griekenland (Athene en op Kreta) en op uitnodiging van de Netherland-America Foundation trad hij op in Los Angeles, San Francisco, Calgary en Vancouver.

Programma

Frédéric Chopin (1810–1849)

- Polonaise in fis-klein, opus 44
- Nocturne in Es-groot, opus 9 nr. 2
- Nocturne in c-klein, opus 48 nr. 1

Franz Liszt (1811–1886)

Uit 'Études d'exécution transcendante':

- nr. 11: Harmonies du soir
- nr. 10: Etude in f-klein (*Allegro agitato molto*)

Pauze

Frédéric Chopin

- Ballade nr. 4 in f-klein, opus 52

Franz Liszt

Uit 'Années de Pèlerinage, Deuxième Année: Italie':

- Après une lecture du Dante,
Fantasia quasi Sonata

Passieconcert met de *Via Crucis* van Franz Liszt in Utrecht

Om de Passietijd stijlvol en verstild te vullen nodigt Kamerkoor Decibelle, onder leiding van dirigent Jelle Leistra u uit om vrijdagavond 4 maart a.s. om 20.30 uur een Passieconcert bij te wonen in de Geertekerk, Geertekerkhof 23 in Utrecht. Op het programma staan onder meer de *Via Crucis* van Franz Liszt en het *Stabat Mater* van Joseph Rheinberger. Pianist en organist is de bekende Liszt-kenner Christo Lelie, die tevens voorafgaand aan het concert, om 19.30 uur, een inleiding met klank en beeld zal geven over Liszts *Via Crucis*. Evert Jan Nagtegaal is de baritonsolist. De *Via Crucis* gaat over de veertien

kruiswegstaties van Christus. Liszt voltooide het stuk in 1879; het stamt uit zijn laatste scheppingsperiode. De componist heeft in de *Via Crucis* de grens van de tonaliteit van die tijd opgezocht. Het resultaat is een intens werk voor koor, solist en piano. Het bijzondere is dat deze compositie een combinatie is van pianosolo's, unisono zang en twee Lutheraanse hymnen. Joseph Rheinberger heeft met zijn *Stabat mater dolorosa* ('De moeder stond door smart bevangen') de dood van Christus in muziek verbeeld. Het moment van zijn sterven en de gevoelens die zijn moeder Maria daarbij heeft vormen de kern van het stuk.

Kaarten à € 12,50 zijn verkrijgbaar via info@decibelle.net, via de koorleden of aan de zaal. Kinderen en studenten betalen € 8,50. Voor meer informatie, zie: www.decibelle.net.

Liszt Festival Raiding 2016

Het Liszt Festival Raiding gaat zijn tweede decennium in. Voor de elfde keer staan een keur aan kunstenaars van internationale faam garant voor concerten op hoog niveau, ook al door de bijzondere programmering. Net als voorgaande jaren zijn er vier korte festivals:

- een lentefestival van 17 tot en met 20 maart;
- twee zomerfestivals kort na elkaar (10-12 juni en 16-19 juni), die ook gecombineerd kunnen worden;
- en een herfstfestival van 17 tot en met 23 oktober.

Het lentefestival bestaat uit vier concerten: twee pianorecitals en twee vocale concerten. De pianorecitals op 17 en 19 maart worden verzorgd door de Oostenrijkse meesterpianist Gerhard Oppitz (een volledig Liszt-recital met o.a. de complete *Deuxième année de Pèlerinage: Italie*) en de jeugdige Ingolf Wunder (met de *Sonate in b* en de *Hexaméron*; na de pauze klinkt de *Sonate in Bes* van Schubert). Op vrijdagavond 18 maart zingt de sopraan Ilkido Raimondi liederen van Liszt en R. Strauss en speelt de violist Christian Scholl o.a. Liszts *Epithalam zu E. Reményis Vermählungsfeier* en de *Élegie I*; beide solisten worden begeleid door Eduard Kutrowatz. Op het slotconcert op zondag 20 maart komt de *Missa choralis* van Liszt tot klinken, uitgevoerd door het Wiener Kammer Chor onder leiding van Michael Grohotolsky. Na de pauze wordt de *Missa criolla* van de

Argentijnse componist A. Ramirez vertolkt; de tenorsolo's worden gezongen door Alexander Kaimbacher; een instrumentaal ensemble uit Zuid-Amerika ondersteunt de zangers.

Voor meer informatie en kaartbestelling: zie de website van het Liszt Festival Raiding (www.lisztfestivalraiding.at).

En Evelina Vorontsova speelde onverstoorbaar verder...

Het is de schrik van veel concertpianisten: midden onder je prachtige pianospel duikelen al je met zorg aan elkaar geplakte fotokopieën in een ruisende val onontkoombaar onder de vleugel. Onverstoorbaar speelde Evelina Vorontsova haar net ingezette tweede Consolation van Franz Liszt gewoon verder. Haar metgezellin die de blaadjes bij haar zou omslaan redde wat er te redden viel, hulpvaardig bijgestaan door iemand uit het publiek. Na dit pianostuk wisselde de pianiste van vleugel. De oude Erard (1865) met zijn gladde opstaande lessenaar werd versneld ingeruild voor de toch al gereedstaande Bechstein uit 1908. De lessenaar op deze vleugel hield de moderne kopietjes beter vast. De vleugelwisseling was zeker wel hoorbaar, de Bechstein heeft een vrij directe, maar ook krachtige toon met mooie sonore bassen die ver dragen. De beleving van de Consolations nrs. 3 t/m 6 werd zo op de Bechstein toch weer een heel andere dan de vertolking op de rechtsnarige Erard.

Evelina Vorontsova

De Russische Evelina Vorontsova speelde op uitnodiging van de Franz Liszt Kring in samenwerking met Stichting De Engelenbak in de Zaltbommelse Gasthuiskapel. Ze had het zich niet gemakkelijk gemaakt met twee lastige opera-parafrases van Liszt, waarbij met name de

thema's uit *Rigoletto* van Verdi veel indruk maakten. De Norma-parafrase is erg lang om de spanning vast te houden. Deze parafrase is vanwege zijn vele technische hoogstandjes eigenlijk niet goed van blad te spelen, zo bleek ook bij Vorontsova. Het slot werd een ware 'tour de force' voor haar. Hiervoor speelde Evelina nog de *Funérailles*, waarvan de uitvoering gekenmerkt werd door krachtig aangeslagen basnoten, die het goed deden op deze Bechstein. De pianiste kwam echt op dreef in een drietal uit het hoofd gespeelde toegiften. Met een Prelude van Sergej Rachmaninov, een compositie van Oscar Peterson en een knap gespeelde jazzy concertetude van Nicolai Kapustin (Oekraïne, 1937) wist zij haar talrijke toehoorders in Zaltbommel uiteindelijk toch te overtuigen. *Evelina Vorontsova, Gasthuiskapel, Zaltbommel, zondagmiddag 14 juni 2015, aanvang 16.00 uur.* (PvK)

Prijs Franz Liszt Kring bij de finale van 'Koffie bij de Piano 2015'

Bij de jaarlijks terugkerende finale van 'Koffie bij de Piano' werd er, net als vorig jaar, weer een prijs uitgelooft door de Franz Liszt Kring. Samen met medebestuurder Peter van Korlaar was ik naar Theater aan de Parade in Den Bosch getogen om drie pianisten te beoordelen. Bovendien maakten Peter en ik ook nog deel uit van de persjury.

'Koffie bij de Piano' heeft een unieke formule, want behalve pianisten worden er ook presentatoren beoordeeld. Er worden verschillende voorrondes gehouden en het publiek beslist welke drie pianisten en drie presentatoren naar de finale mogen. Iedere presentator wordt dan aan een pianist gekoppeld, die hem of haar moet aankondigen en na afloop van de muziek moet interviewen. Er dient ook nog iets inhoudelijks over de muziek te worden verteld. Bij de presentatoren waren de verschillen beduidend groter dan bij de pianisten. De jonge Matthias Spee, zelf een aanstormend pianotent, was het meest in zijn element en ook meer ter zake kundig dan zijn concurrenten. Hij kreeg dan ook de prijs van de persjury.

Bij de pianisten ging het tussen de Nederlander Erwin Weerstra, die vorig jaar ook in de finale was gekomen, de Georgische Sophiko Simsi en de Rus Andrey Nesterenko. Ook de laatste

twee hebben Nederlandse banden: Simsive studeerde in Amsterdam en was halve finalist van het onlangs gehouden Liszt Concours in Utrecht. Nesterenko kreeg in Enschede les van Michael Markov en heeft zich hier gevestigd. Het programma bestond uit een verplicht werk, de Liszt-bewerking van het lied *Widmung* van Robert Schumann, en een compositie naar eigen keuze.

Na kort beraad ging de persprijs naar Sophiko Simsive. Haar Mephisto-Walzer was puntgaaf en werd met duivels genoeg gespeeld. De vrije keuzes van Weerstra (*Scarbo* uit Ravels *Gaspard de la nuit*) en Nesterenko (het Tweede Scherzo van Mili Balakirev) werden mooi gespeeld, maar konden niet opboksen tegen de perfecte en doorleefde uitvoering van Sophiko Simsive. Je zou je kunnen afvragen waarom ze in Utrecht niet gewoon in de finale is gekomen.

De prijs van de Franz Liszt Kring ging naar Andrey Nesterenko. Zijn uitvoering van *Widmung* was mooi intiem en gespeeld met een goed oor voor verrassende details. Weerstra was in *Widmung* wat minder op dreef, maar tussen de uitvoeringen van Nesterenko en Simsive zaten interessante verschillen. Simsive benaderde het namelijk als een lied, Nesterenko meer als een pianowerk.

De finale van 'Koffie bij de Piano' werd, zoals gebruikelijk, besloten met een korte masterclass door pianist Geoffrey Madge en een 'presentation' van radiopresentator Frits Bloemink. Het publiek, de deelnemers en ondergetekende hebben weer een zeer geslaagde middag gehad. (FV)

Felix Weingartner – Erinnerungen an Franz Liszt

De Oostenrijker Felix Weingartner (1863– 1942) is vooral nog bekend als een van de grootste dirigenten van omstreeks 1900 en als componist. Minder bekend is dat hij begonnen is als pianist en als muziekstudent tot de laatste leerlingen behoorde die Franz Liszt heeft lesgegeven. Van die lessen heeft hij destijds aantekeningen gemaakt die hij op diverse plaatsen en in diverse vorm gepubliceerd heeft, onder meer in zijn *Lebenserinnerungen*, die in 1923 in Wenen werden uitgegeven en antiquarisch nog vrij gemakkelijk verkrijgbaar zijn. Onlangs is in de Universiteitsbibliotheek van Basel een manuscript van

De jeugdige Felix Weingartner.

Weingartner gevonden van 19 pagina's getiteld *Erinnerungen an Franz Liszt*; het is de Duitse oerversie van het in 1936 in het Engels gepubliceerde artikel 'Franz Liszt, as Man and Artist'. Voor de reeks *Publikationen der Universitätsbibliothek Basel* verzorgde musicoloog Wolfgang Seibold een geannoteerde uitgave van deze herinneringen. Het 88 pagina's tellende, mooi verzorgde boekje bevat de gefotografeerde tekst, afgedrukt in full colour, de geannoteerde Duitse transcriptie ervan, enkele onbekende brieven van Weingartner aan Liszt en vice versa, en het artikel 'Franz Liszt als Mensch und Künstler'. Het boekje bevat daarnaast nog een aantal in kleurendruk weergegeven foto's.

Weingartner geeft sfeervolle en vrij gedetailleerde beschrijvingen van zijn ontmoetingen met Liszt in diens woning te Weimar in het jaar 1882 en van de meesterklassen van de grote pianist aldaar. Op die manier brengt hij de lezer voor een moment naar die roemruchte middagen in de Hofgärtnerei, waarin Liszt zelf voorspeelde, nieuwe composities beoordeelde en te keer ging als iemand niet goed had gestudeerd. Iemand die de notentekst niet goed kende werd door Liszt altijd verwezen naar het conservatorium, een instituut waar hij een gloeiende hekel aan had. Concrete informatie over Liszts muzikale ideeën of de uitvoeringspraktijk van zijn eigen werken, zoals wel te vinden in het boek *Liszt Pädagogium* van Lina Ramann, zoekt de lezer bij Weingartner vergeefs. Toch is het lezen van zo'n

document een boeiende bezigheid, zeker ook door de achtergrondinformatie die bezorger Seibold in de voetnoten geeft en door de vergelijkingen met de in Weingartners *Lebenserinnerungen* gepubliceerde Liszt-herinneringen.

Een gemiste kans is dat Seibold geen ruimte heeft genomen of gekregen voor een hoofdstuk met biografische informatie over Weingartner. Dat is echt een gemis, want over deze interessante musicus is niet veel gepubliceerd. Slordig is dat bij afbeelding 20 ('De familie Wagner') in het bijschrift niets te vinden is over de identiteit van de zes afgebeelde personen, die zonder verdere studie niet herkenbaar zijn.

Felix Weingartner – Erinnerungen an Franz Liszt. Schwabe Verlag Basel, ISBN 978-3-7965-2936-8. (CL)

Erinnerungen an Franz Liszt van August Stradal in heruitgave

Vorig jaar heeft Jens-Hagen Wegner in de door hem opgezette reeks 'Publikationen historischer Dokumente' de *Erinnerungen an Franz Liszt* van August Stradal heruitgegeven. Het is een eenvoudige, maar keurig verzorgde uitgave geworden, zonder afbeeldingen en verklarende voetnoten, maar met enkele opnieuw gezette notenvoorbeelden.

Na het 'Praeludium', waarin Stradal vertelt over zichzelf, over zijn muzikale opleiding – hij was een leerling van o.a. Leschetitzky – en zijn eerste contacten met Franz Liszt en diens muziek, handelt het eerste hoofdstuk over de meesterklassen in Weimar in de herfst van 1884. Naast het goed bekende verslag van Liszts lessen door August Göllicher, *Mein Leben mit Franz Liszt* door Carl von Lachmund en het zeer zeldzame *Franz Liszt*

in Weimar und Seine letzten Lebensjahre van A.W. Gottschalg, geeft dit boek een boeiend beeld van deze openbare lessen in de Hofgärtnerei. In februari 1885 vinden we August Stradal in Boedapest om er zijn lessen bij Franz Liszt, die kort daarvoor vanuit Venetië was aangekomen, te vervolgen. Er begon vriendschap te groeien

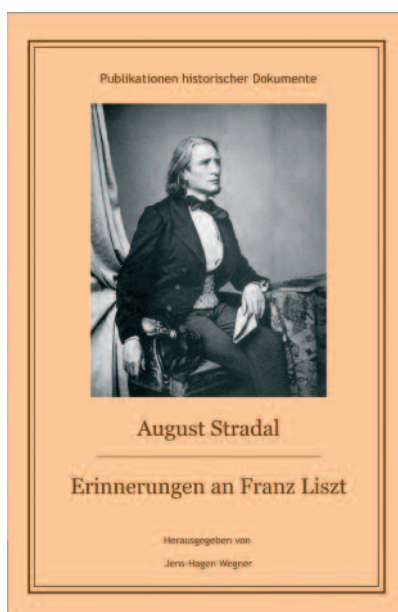
tussen de oude maestro en de toen 24-jarige muziekstudent, die van nu af aan vrijwel continu aan Liszts zijde te vinden was en daarom veel 'inside information' weet te vertellen: herinneringen uit een ver verleden die de grote pianist hem toevertrouwde, bijzonderheden over de ontstaan van verscheidene composities, en informatie over informele bezoeken aan vrienden, waarbij de grote pianist soms ongevraagd achter het klavier plaatsnam en een ieder verblufte met zijn nog altijd magistrale spel.

Bijzonder interessant vond ik het hoofdstuk waarin Stradal vertelt hoe hij in april 1885 samen met Liszt via Pressburg, het huidige Bratislava, naar Wenen reisde. Op 13 april gaf Anton Rubinstein in Pressburg een concert waarvan de opbrengst ten goede kwam aan het op te richten Hummel-standbeeld (Hummel was in Pressburg geboren). Liszt en Stradal waren daarbij aanwezig; als toegift klonken *Un Sospiro* en één der *Valses caprices* van Liszt. Deze gaf de dag daarna Stradal zijn oordeel over het spel van Rubinstein en demonstreerde aan de vleugel waar hij het met de Russische grootmeester eens was, en waar niet. Leerzame bladzijden, waar men ook nu nog wat van kan opsteken! Vervolgens trokken leraar en leerling

naar Wenen, waar Liszt niet alleen contact had met Bruckner en Brahms, maar ook met Johann Strauss, Adalbert von Goldschmidt, de dirigent Helmesberger en vele anderen.

Na een uitvoerig verslag van de lessen in Weimar in de zomer van 1885, voert Stradal zijn lezers in Hoofdstuk V mee naar de Eeuwige Stad ('Rom, Winter 1885/86'). Ook nu weer geeft de auteur interessante informatie over onder andere de concerten die Liszts leerlingen daar gaven. Zo

voerden op 15 januari 1886 Stavenhagen, Ansorge, Göllicher en Stradal tezamen de symfonische gedichten *Mazeppa* en *Hunnenschlacht* uit in de versie voor twee klavieren. Toen het applaus niet wilde eindigen zette de oude maestro, die bij dit concert natuurlijk aanwezig was, zich aan het klavier en speelde zijn Dertiende

Rapsodie, of liever hij fantaseerde op melodieën daaruit.

In het laatste hoofdstuk staat beschreven hoe August Stradal, die op vakantie was aan de oevers van de Chiemsee in de Beierse Alpen, in de krant las dat Liszt in Bayreuth ernstig ziek was geworden. Onmiddellijk vertrok hij naar het Mekka van de Wagner-cultus. Maar toen hij aan Liszts sterfbed stond, was deze al te ver heen en herkende zijn geliefde leerling niet meer. Overmand door smart verliet Stradal het vertrek en wachtte samen met andere leerlingen angstig in de tuin van de woning naast Villa Wahnfried, waar Liszt meestal logeerde als hij in Bayreuth was. Boeiend vertelt hij, hoe ergens vanuit de verte uit een huis *Isoldes Liebestod* in Liszts bewerking opklonk en achter het venster van de sterfkamer zich als spookgestalten de schaduwen van Cosima en de arts aftekenden. Even voor twaalf uur 's nachts kwam Mischa, Liszts dienaar, naar beneden en meldde met verstikte stem dat de 'heissgeliebte Meister' gestorven was. Met gebogen hoofd keerde August Stradal naar zijn hotel terug en sloep pas in toen de eerste zonnestralen gloorden...

In de laatste drie hoofdstukken staan Liszt als componist, als leraar en als mens centraal. Hoewel het boek pas in 1929 uitkwam, dus meer dan veertig jaar nadat Stradal met Liszt verkeerde, is dit een belangrijk document. Want August Stradal was niet alleen een uitstekende pianist en een knappe arrangeur – hij maakte veeleisende klaviertranscripties van alle Symfonische Gedichten van Franz Liszt –, hij was ook een nauwgezette musicoloog, begiftigd met een scherp waarnemingsvermogen en een goede pen. Het is dus bijzonder verheugend dat dit boek, dat in antiquariaten nauwelijks meer verkrijgbaar was, nu weer algemeen beschikbaar is, zowel in paperback als als e-book.

August Stradal, Erinnerungen an Franz Liszt, herausgegeben von Jens-Hagen Wegner. Verlag u. Druck: epubli GmbH, Berlin, www.epubli.de. € 16,- plus verzendkosten; 167 blz. (AB)

Els Biesemans speelt liedbewerkingen van Franz Liszt

Het gebeurt relatief zelden dat een pianist een complete cd wijdt aan liedtranscripties van Franz Liszt. Vreemd eigenlijk, want ze zijn over het algemeen prachtig en op enkele uitzonderingen na – *Erlkönig, Ständchen, Widmung* – tamelijk onbekend. Het gebeurt nog minder vaak dat deze bewerkingen worden uitgevoerd op een historisch instrument. Het is daarom verheugend dat de Belgische pianiste Els Biesemans het initiatief daartoe heeft genomen. Op haar onlangs verschenen cd speelt ze 25 transcripties van liederen van Schubert, Mendelssohn, Chopin en Liszt zelf, alles opgenomen op een instrument van Biber uit 1835.

Aloys Biber (1804–1858) was een in München woonachtige klavierbouwer, die onder invloed van de Weense klavierindustrie instrumenten met een Weens mechaniek bouwde. Zijn instrumenten kenmerken zich door een wat gevoileerde, harpachtige klank en een lang doorzingerende toon. De discant van de gebruikte, door Georg Ott uit Neurenberg gerestaureerde vleugel is wat zwak ten opzichte van het basregister, maar ontegenzeggelijk is dit een fraai instrument waarop veel mogelijk is. Of het echter het ideale instrument voor composities van Franz Liszt is, zoals de pianiste in het door haar zelf geschreven cd-boekje zegt, waag ik te betwijfelen. De klank laat zich eerder associëren met het oeuvre van Schubert, met de klankwereld van componisten die klaviermuziek schreven in de jaren twintig en dertig van de 19de eeuw. Weliswaar heeft Franz Liszt concerten gegeven op instrumenten met een Weens mechaniek (op een Graf bijvoorbeeld, tijdens zijn concerten in Wenen in 1838), maar het liefst liet hij zich toch horen op een Erard. Met name voor de opgenomen werken die stammen uit het eind van de jaren vijftig van de 19de eeuw lijkt me de gekozen vleugel niet het juiste voertuig.

Desalniettemin is het interessant deze muziek eens op een ouder type instrument te horen. Bovendien ben ik van mening dat de keuze van het instrument niet zo belangrijk is. Het gaat in wezen om andere zaken: om de interpretatie, of de muziek begrepen is en de uitvoering ervan de bedoelingen van de componist weerspiegelt. En in dat opzicht valt er weinig te mopperen.

Els Biesemans is ongetwijfeld een muzikale, bevroren musicienne en een begaafde pianiste. Ze speelt met flair, met groot aplomb en harts-tocht. Technisch zijn er geen belemmeringen, zo te horen: alles krijgt moeiteloos en virtuoos gestalte.

Biesemans is niet alleen pianiste, ze speelt ook orgel. Ze heeft zich aan de Schola Cantorum te Basel gespecialiseerd in het bespelen van historische instrumenten en heeft natuurlijk veel boeken gelezen over historische uitvoeringspraktijk. Dat nu is duidelijk te horen op deze cd. Haar spel kenmerkt zich door een grote vrijheid van beweging; alles wordt retorisch gestalte gegeven. In tegenstelling tot 'moderne' pianisten als Leslie Howard, die veel 'strakker' en meer naar de letter spelen, slaat de wijzer bij haar echter wel eens om naar de andere kant en wordt de natuurlijke beweging van de muziek – mede door het vaak breken van intervallen en akkoorden waar dat niet staat voorgeschreven – geweld aangedaan. Soms werkt die vrijheid in metrisch en ritmisch opzicht in haar voordeel en krijgt de muziek 'Schwung' en 'adem' onder haar ander handen, maar in andere gevallen wijkt ze qua timing naar mijn mening te ver van de partituur af en krijgt de muziek soms een capricieus karakter waar dat onmogelijk de bedoeling geweest kan zijn.

Centraal op de cd staat de zelden in zijn totaal uitgevoerde *Winterreise* in de bewerking van Liszt. Deze heeft bij zijn bewerking de 24-delige cyclus stevig aangepakt, het aantal liederen beperkt tot twaalf, de volgorde totaal veranderd en verschillende delen uitgebreid met nog een

extra couplet (variatie). De laatste twee liederen (bij Schubert nummer 18 en 17 van de cyclus) heeft hij zelfs in een A-B-A-vorm gegoten en dus tot één geheel samengevoegd! Hij heeft – om het wat overdreven te stellen – met behulp van materiaal van bestaande composities een geheel nieuw gebouw opgericht, waarbij de in de liederen heersende stemming vaak sterk werd uitvergroot. Veel is bij de vertolking van dit geheel te prijzen. Vooral het vijfde lied, *Erstarrung*, vond ik prachtig voorgedragen; het tragisch-hartsochtelijke karakter van deze liedbewerking komt duidelijk over het voetlicht. Ook de door Liszt heel vrij bewerkte *Der Lindenbaum* – het is bijna een fantasie over dit lied! – kreeg een boeiende vertolking, vooral naar het zo orkestraal gezette slot toe. Soms stoort hier echter ook het te vaak breken van akkoorden en intervallen en de onregelmatigheid van de puls, met name in het eerste deel *Gute Nacht*, waarin de in de liefde teleurgestelde minnaar zijn geliefde verlaat en zijn tocht door het winterse sneeuwlandschap begint. De moedeloze tred van de ongelukkige, in de muziek verbeeld door de voortstappende beweging van de akkoorden in achtsten, is hier essentieel; kruipt daar een retorisch, capricieus element in, dan bederft men de zaak.

De vijf opgenomen bewerkingen van liederen van Mendelssohn vormen naar mijn mening het hoogtepunt van deze cd. Het schitterende *Frühlingslied* – waarom spelen pianisten dit dankbare stuk niet vaker? – het onrustig-gedreven *Reiseli*, het fraai gezongen *Suleika*, de prachtige vertolking van het bekende *Auf Flügeln des Gesanges* en het ritmisch inventieve *Neue Liebe*, overschuimend van vreugde gespeeld, tonen ons op overtuigende wijze waartoe Els Biesemans in staat is.

Op een vrijwel zelfde niveau staan de *Six Chants Polonais*, al moet ik ook nu zeggen dat af en toe het spel van de pianiste neigt naar een teveel waar het de vrijheid van beweging betreft en het retorisch-capricieuze element standaard lijkt te worden ingezet; eenvoudig en regelmaat zijn echter ook muzikale parameters, ook bij de muziek van Franz Liszt, laat staan bij de klassieker georiënteerde Chopin. Bij wijze van toegift klinkt de bekende *Liebestraum* in As, die hartstochtelijk en wat sneller dan gebruikelijk wordt uitgevoerd.

Al met al een verrassende, interessante cd die een mens aan het denken zet, nieuw licht werpt op deze te weinig gespeelde werken, en ondanks de gemaakte kanttekeningen ontegenzeggelijk veel moois te bieden heeft.

WINTERREISE. Lieder von Schubert, Mendelssohn-Bartholdy und Chopin, für das Fortepiano übertragen von Franz Liszt.
Els Bieseman – fortepiano; GENUIN classics,
Leipzig, © 2014.
(AB)

Wist u dat...

de bejaarde Franz Liszt ook wel eens de bokkenpruik op had? De Abbé staat vooral bekend als een goedaardig man, als een vriendelijke, wijze leraar die zijn leerlingen als een vader met zorg en goede raad omringde. En in zijn algemeenheid was dat ook zo. Maar in Liszt huisden twee zielen. Af en toe bliksemde die lichte grijsblauwe ogen en brak de lava gloeiend heet naar buiten...

Carl von Lachmund vertelt in het veertiende hoofdstuk van zijn *Mein Leben mit Franz Liszt* dat tijdens een openbare les in de Hofgärtnerei in augustus 1882 de meester in een slecht humeur was. De begaafde Russische pianiste Katharina Ranouchewitsch, een leerling van Henselt, speelde de Derde Ballade in As van Chopin. Technisch was alles uitstekend voor elkaar, maar ze speelde, aldus Lachmund, met weinig uitdrukking. Toen ze bij die passage kwam waar de linkerhand zestienden speelt, onderbrak Liszt haar korzelig en zei:

“Nein, das ist nicht richtig – hier müssen Oktaven sein, nicht Sechstel!”¹

“Zo -?” wierp de pianiste op wat uitdagende toon tegen, “Henselt zei me, dat ik het zo kon spelen.”

“Ik denk dat je Henselt hier belastert”, antwoordde Liszt kort, zonder verder acht te slaan op de onbeschaamdheid van haar opmerking. Eindelijk kwam de leerling bij die markante akkoorden die het waardige, verhevene slot van deze ballade vormen. Deze akkoorden speelde ze met een licht *staccato*, wat gezien de aard van de compositie onverdraaglijk was. Liszt die door de kamer ijsbeerde, draaide zich met een ruk om en schreeuwde:

“Was ist das – was ist das?”

Hij rende naar de vleugel, sloeg met nadruk

ieder van die akkoorden aan en riep:

“Diese – Akkorde – sind – nicht – Stakkato!”

Tot onze verrassing sprak de jongedame hem opnieuw tegen en wel met de ongelooflijke opmerking:

“Ik speel deze akkoorden daarom *staccato* om het slot meer glans te verlenen.” Ze meende dus Chopin te moeten verbeteren, een krankzinnige gedachte! Dat werd de meester teveel. Woedend aapte hij haar verwerpelijke aanslag na door zijn beide handen hoog in de lucht te werpen en schreeuwde:

“Wo steht das? Das Wutsch – Wutsch – Wutsch – Wutsch?” en bij het laatste ‘Wutsch’ stootte hij de bladmuziek van de lessenaar. Geagiteerd stormde hij een paar maal de kamer op en neer en wende zich toen opnieuw tot de zondares: “Chopin wist heus wel, waarom hij dit stuk zo eindigen wilde. Ik ben niet van plan daarover met iemand te redetwisten, en wel het allerminst met jou, die daar nog veel te jong voor bent.”

Maar ook toen zweeg de jongedame niet en trachtte haar mening te rechtvaardigen. Dat was natuurlijk de druppel die de emmer deed overlopen! Het geduld en de zelfbeheersing van de Meester waren volledig uitgeput en hij sneed haar praatjes af met de toornige woorden:

“Halten Sie’s Maul – nun habe ich genug von diesen naseweisen Bemerkungen.”

Wij stonden allen als aan de grond genageld, bleek en met ingehouden adem. Een bedrukkende stilte lag over ons. Na enige tijd nam de kracht van de storm echter af. De Meester kwam weer tot zichzelf en bedaarde. Maar zijn arme slachtoffer had zich in een vensternis teruggetrokken, waar de vitrage haar tranen aan het gezicht onttrokken...²

(AB)

¹ Kennelijk speelde Liszt zelf dat zo, of was het gebruikelijk in die tijd (zoals ook de slotmaten van Chopins Eerste Pianoconcert in e vroeger vaak in alternerende octaven werden gespeeld), maar in de partituur staan wel degelijk enkelvoudige zestienden.

² Vrij naar Carl von Lachmund, *Mein Leben mit Franz Liszt*, G.E. Schroeder-Verlag, Eschwege, p. 135-137.

In memoriam Rie Moes-Albers

Het bestuur ontving het droeve bericht dat op 1 september 2015 Rie Moes-Albers is overleden. Zij was de echtgenote van Kees Moes, die in de jaren '80 tot zijn veel te vroege overlijden in 1988 secretaris, penningmeester en administrateur van de Franz Liszt Kring was. In het huis van de familie Moes aan de Torenhof in Baarn werden vele jaren vrijwel alle huisconcerten van de Kring gehouden. Daar gaf bijvoorbeeld Wibi Soerjadi een try-out van het programma dat hij in het Liszt-concours zou gaan spelen. De oudere leden van de Franz Liszt Kring zullen daar stellig goede herinneringen aan hebben, net als aan de vele andere sfeervolle huisconcerten met als charmante gastvrouw Rie Moes. Het bestuur wenst haar kinderen sterkte met het verlies van hun moeder. Rie Moes werd 79 jaar.
(CL)

Eindredactie: Albert Brussee (AB)

Lay-out: Joop Berkhout

Met bijdragen van Peter van Korlaar (PvK), Frederic Voorn (FV) en Christo Lelie (CL).

Het bestuur van de Franz Liszt Kring wordt gevormd door: Peter Scholcz – voorzitter;
Christo Lelie – vice-voorzitter; Frederic Voorn – eerste secretaris;
Jan Marisse Huizing – tweede secretaris (coördinatie huisconcerten);
Johan Verrest – eerste penningmeester; Peter van Korlaar – tweede penningmeester;
en bestuursleden Toos Onderdenwijngaard, Albert Brussee (eindredactie Liszt Bulletin),
Yoram Ish-Hurwitz (webmaster) en Aad Jordaans (sponsorwerving)

Bankrekening NL07 RABO 0365512613 ten name van Stichting Franz Liszt Kring
Bank Identificatie Code (BIC): RABONL2U

Financieel jaarverslag over 2015

Ondanks de bijdrage van onze 'super-donateur' zijn de liquide middelen in het boekjaar 2015 afgenomen, in hoofdzaak omdat het Tijdschrift 2014 pas in 2015 gereed kwam. Daarenboven verscheen in december het jaarboek 2015.

Staat van Baten en Lasten	2015	2014
Bankrekening NL07 RABO 0365 5126 13		
Beginsaldo 1 januari	7.653,52	6.402,67
Eindsaldo 31 december	5.050,46	7.653,52
Mutatie toename c.q. afname banksaldo	-2.603,06	1.250,85
Ontvangsten:		
Bijdragen leden voor 2016	220,00	0,00
Bijdragen leden voor 2015	1.892,50	220,00
Bijdragen leden voor 2014	277,50	2.055,00
Bijdragen leden voor 2013 en 2012	100,00	660,00
Opbrengst huisconcerten	240,00	710,00
Opbrengst verkoop jaarboeken / magazines / cd	55,00	46,00
Bijdragen sponsors / advertentie	750,00	250,00
Lijfrente super-donateur	2.000,00	2.000,00
Totaal ontvangsten:	5.535,00	5.941,00
Uitgaven:		
Drukwerk Jaarboek inclusief verzendkosten ¹⁾	6.566,93	2.730,79
Fondsenwerving c.a.	0,00	0,00
Aansprakelijkheidsverzekering bestuur	159,50	169,93
Domeinnaam Lisztkring.nl	0,00	0,00
Bankkosten	67,99	18,58
Ledenwerving	300,00	0,00
Kosten Tentoonstelling + Catalogus / Tijdschrift / cd's	0,00	95,00
Kosten Symposium	0,00	0,00
Bulletin kosten kopiëren + verzending ²⁾	217,19	541,40
Bestuurskosten secretariaat, penningmeester	183,09	190,90
Huisconcerten	643,36	943,55
Totaal uitgaven:	8.138,06	4.690,15
Totaal ontvangsten minus uitgaven	-2.603,06	1.250,85

¹⁾ In 2015 is zowel Jaarboek 2014 als 2015 tot stand gekomen, respectievelijk € 3.145,94 en € 3.420,99. Het bedrag in 2014 had betrekking op het Jaarboek 2013.

²⁾ Voorraad postzegels 150 € 0,69 = € 103,50